

Asia: VN/32974/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta ja siihen liittyvistä laeista

Lausunnonantajan lausunto

Onko oppimisen ja koulunkäynnin tuen kokonaisuudistus tarpeellinen?

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen kokonaisuudistus on tarpeellinen ja suunta on hyvä. Huolta herättää valmistelun tiukka aikataulu. Toimeenpanossa johdon ja henkilöstön kouluttaminen on ratkaisevan tärkeää.

Onko oppimisen ja koulunkäynnin tuelle määritelty kokonaisrakenne tarkoituksenmukainen?

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen tulisi olla linjakas kokonaisuus varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle. Hiljattain uudistettu varhaiskasvatustuki sekä lausuntokierroksella oleva lukiolaki ovat osittain ristiriidassa nyt lausuttavana olevan perusopetuslain kanssa. Sirpaleinen uudistaminen turhauttaa opetuksen järjestäjiä, sillä uudistusten toimeenpano on aina mittava ponnistus.

Esiopetus on edelleen irrallinen osa opinpolkua ja erilaisten lainsäädäntöjen ”temmellyskenttä”. Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen erilaiset käsitteet ja hallinnolliset prosessit hankaloittavat nivelvaiheen yhteistyötä ja tiedonsiirtoa. Esiopetuksessa hallinnollista työtä vielä lisäävät täydentävän varhaiskasvatuksen vaatimat asiakirjat.

Voisiko osan terminologiasta säilyttää ennallaan? Ennakoivien tukitoimien käsitteen sijaan voitaisiin käyttää ”yleisen tuen toimia”, koska käsitteenä yleinen tuki on jo tuttu ja sitä on opittu käyttämään. Entä voitaisiinko edelleen puhua oppiaineen yksilöllistämisestä?

Tuen päätös olisi hyvä nimetä niin, että siinä näkyisi konkreettisesti myös opiskeluhuollollinen näkökulma. Esimerkiksi ”Oppimisen ja koulunkäynnin tuen päätös” voisi olla relevantti nimi.

Onko ennakoivia tukitoimia koskevat sääntelyehdotukset tarkoituksenmukaisia?

Rajanveto ennakoivien ja oppilaskohtaisten tukitoimien välillä tulee olla selkeä, jotta paikallisille tulkinnoille ei jää tilaa.

Ennakoivien tukitoimien vaikuttavuutta ja riittävyttä on arvioitava ennen oppilaskohtaiseen tukeen siirtymistä. Kuitenkaan ennakoivia tukitoimia koskien ei laadita suunnitelmaa, jossa tukitoimien toteutumista arvioidaan. Mihin ennakoivien tukitoimien vaikuttavuuden arviointi perustuu?

Onko oppilaskohtaisia tukitoimia koskevat sääntelyehdotukset tarkoituksenmukaisia?

Rajanveto ennakoivien ja oppilaskohtaisten tukitoimien välillä tulee olla yksiselitteinen. Esityksen mukaan oikeus oppilaskohtaisiin tukitoimiin määrittäisi ennakoivien tukitoimien riittämättömyyden perusteella. Mihin päätös ennakoivien tukitoimien riittämättömyydestä perustuu?

Oppilaalla on oikeus saada tukea omassa oppimis- ja toimintaympäristössään heti tuen tarpeen ilmetessä. Oikeus ei toteudu, jos opetusryhmien muodostamista rajataan esitetyllä tavalla.

Perustelut:

- Oppilaskohtaisten tukitoimien tarve voi johtaa yksittäisten oppilaiden siirtoihin toisiin opetusryhmiin tai jopa toisiin kouluihin. Tämä ei ole lapsen etu eikä noudata inklusiivisia periaatteita.
- Lähikouluperiaate vaarantuu, koska opetusryhmien muodostamisessa on huomioitava kiintiöt.
- Ehdoton ryhmäkoko ei ota huomioon opetuksen järjestäjien puitteita. Pienessä kyläkoulussa luokassa saattaa olla yhteensä 12 oppilasta, joista kuudella on oppilaskohtaisia tukitoimia. Tällaisen ryhmän jakaminen ei ole tarkoituksenmukaista resurssien käyttöä.
- Miten ryhmäkoko noudatetaan koulussa, jossa ei ole fyysisesti tilaa uudelle ryhmälle?
- Vaarana on, että osalla nykyisen tehostetun tuen oppilaista tukitoimet heikentyvät, jotta säädetty ryhmäkoko ei ylitä.
- Erityisluokkaopetuksesta voi tulla pysyvä ratkaisu, jos oppilaan ei ole mahdollista siirtyä yleisopetuksen ryhmään.

Tavoitteena oppilasmäärää rajaavassa sääntelyssä on työrauhan ja opetuksen laadukkuuden varmistaminen. Joustavat ryhmittelyt takaavat opetuksen järjestäjille paremmat mahdollisuudet tavoitteen saavuttamiseen kuin ehdoton ryhmäkoko.

Nykyiset erityisen tuen oppilaat usein integroidaan taito- ja taideaineiden opetusryhmiin yläkoulussa. Miten ryhmäkoko tulkitaan tässä tapauksessa?

Viimesijaisena toimenä voidaan perusopetuksen oppimäärästä ja opetussuunnitelman mukaisista tavoitteista poiketa rajaamalla oppiaineen oppimäärän tavoitteita ja sisältöjä. Oppimäärän rajaaminen voitaisiin tehdä vain sellaiselle oppilaalle, joka saa oppilaskohtaisena tukitoimena erityisopettajan antamaa opetusta pienryhmässä tai erityisluokanopettajan antamaa opetusta erityisluokassa. Tästä syntyy haaste tilanteessa, jossa yleisopetuksen luokassa on oppilaskohtaisia tukitoimia saava oppilas, jolle syntyy tarve muokata/rajata oppimäärää (ent. yksilöllistäminen). Säännöksen nojalla ainoat soveltuvat opettajat olisivat joko erityis- tai erityisluokanopettaja. Kuitenkin on huomioitava, että mitä suurimmin osin oppimäärän muokkaamisessa/rajaamisessa on kyse siitä, että oppimäärää eriytetään alaspäin. Alakouluissa luokanopettajat ovat kelpoisia opettamaan oppimääriä vuosiluokille 1–6 ja aineenopettajat vähintään vuosiluokille 7–9. Oppilaan tukitoimien arviointi, suunnittelu ja hallinnollinen päätös tehdään yhteistyössä opettajien ja mahdollisesti opiskeluhuollon henkilöstön sekä vanhempien kanssa, jolloin asiantuntemusta oppilaan ympärillä on riittävästi myös sen linjaamiseen, miten opetus hänen kohdallaan on syytä toteuttaa.

Eli kelpoisuusasetukseen liittyvän näkökulman johdosta säännöstä on syytä väljentää/tarkentaa niin, että opetusta voi antaa tuen päätöksessä määritellyin tavoin myös luokan- tai aineenopettaja. Sama sisältö on syytä ulottaa myös kelpoisuusasetukseen. Hallintopäätöksessä on syytä ottaa kantaa myös arviointiin ja siihen, kuka sen missäkin kohdassa tekee, jolloin asiaratkaisu on sitova kaikin puolin. Näin ollen mainittu päätös luo konkreettiset oikeusvaikutukset oppilaskohtaisesti tuen järjestämiseen, kuten lainvoimaisen hallintopäätöksen kuuluukin.

Onko tuen asiakirjoja ja hallintopäätöstä koskevat sääntelyehdotukset tarkoituksenmukaisia?

Tuen asiakirjojen määrällinen rajoittaminen on perusteltua ja tarkoituksenmukaista. Pedagogiselle asiakirjalle toivotaan valtakunnallisesti yhteistä pohjaa.

Järjestys toiminnassa on hyvä: 1. arviointi, johon sisältyy myös suunnitelma 2. hallintopäätös. Olisi hyvä korostaa, että suunnitelma voidaan laittaa toimeen heti, mikäli hallintolain edellyttämä kuuleminen tuen järjestämisen ympärillä on ollut "riidaton". Eli jos huoltajan kanta on myönteinen, päätös pannaan toimeksi heti. Mikäli koulutuksen järjestäjän ja huoltajan näkemykset eroavat, on viisainta antaa muutoksenhakukelpoisen päätöksen tulla lainvoimaiseksi ennen toimeenpanoa.

Onko teillä täydennettävää esityksen vaikutusarvioihin?

Taloudellisia vaikutusarvioita ei voi perustaa keskimääräisiin tietoihin, koska ne eivät vastaa todellisuutta missään kunnassa.

Rahoitus tulee korvamerkitä toimialalle, jotta valtionosuutta ei kunnissa käytetä muihin kustannuksiin.

Onko teillä parannusehdotuksia esitysluonnokseen?

Käytetään ennakoivien tukitoimien sijaan käsitettä yleisen tuen toimet.

Nimetään tuen päätös oppimisen ja koulunkäynnin tuen päätökseksi.

Kirjataan selkeästi, mihin päätös ennakoivien tukitoimien riittämättömyydestä perustuu.

Poistetaan rajausta opetusryhmien muodostamisesta.

Selkeytetään säännöstä oppimäärän rajaamisesta siten, että myös luokan- ja aineenopettajat ovat kelpoisia antamaan opetusta tuen päätöksessä määritellyin tavoin oppilaalle, jolla oppimäärää on rajattu.

Kaunisto Heli

Etelä-Pohjanmaan korkeakoulu yhdistys - Etelä-Pohjanmaan sivistysjohto